

PALTAMO KIEHIMÄNSUU KITUSENMUTKA

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus

Ari Siiriäinen 1961

Kitusenmutka

Pitäjä: Paltamo

Kylä: Kiehimänsuu

Kaiv. kohdan om: Aate Leinonen

Os: Paltamo, Osmola

KM 15371:1-5 (M.Huurre)

Karttaliitteet 1-5

KM 15224:1-217

Valok. f.25786-92

Kiehimänjoen Leppikosken voimalaitoksen alakanavan ruoppaus-työt aloitettiin kesällä 1961. Suorittaessaan muinaistieteellistä inventointia Paltamossa määritteli M.Huurre useita kivikautisia asuinpaikkoja joen varrella voimalaitoksen alapuolelta (ks. M.Huurteen inventointikertomusta Paltamosta v. 1961 top. arkistossa). Kitusenmutkaksi kutsutun joenmutkan (n. 3 km Paltamon rautatiesillasta jokea ylöspäin) kohdalta löydetty kivikautinen asuinpaikka oli jäämässä kanavan reunavallin alle. Paikka oli kiireesti tutkittava. Tämän Muinaistieteelliseltä toimikunnalta saamani tehtävän suoritin 27.7.-31.7.1961 välisenä aikana. Työt rahoitti Kajaani Oy.

Kitusenmutkan kohdalla on Kiehimänjoki leikannut uomansa paksun moreenipatjaan. Joenmutkan sisäpuolella, löytöpaikan kohdalla on laaja soranottoalue, jonka sortuneilta reunoilta joen puolelta löytyi kvartsi-iskoksia.

Mutkan kohdalla kasvanut havupuumetsä oli sorakuopan kohdalta hakattu pois, aluskasvillisuus oli maaperälle tyypillistä kanervikkaa. Alue oli kauttaaltaan katkottujen oksien ja risujen peitossa metsänraivauksen jäljiltä.

Heti yleissilmäyksellä saattoi havaita, että paikalla mahdollisesti ollut kivikautinen asuinpaikka oli soranoton yhteydessä suurimmalta osaltaan tuhoutunut. Parhaiten säilyneelle maa-alueelle kaivettiin kapea koeoja I (leikkausprofiili, liite 2) osoitti, ettei asuinpaikka ulottunut ainakaan kovin vahvana tänne. Maaperä: heti 2-5 cm paksun humuskerroksen alta paljastui suuria lohkkareita, soraa ja hiekkaa. Humuksen alainen kerros oli vaaleaksi huuhtoutunutta, syvemmällä oli hiekka punertavaa, ruosteista. Jokunen mahdollisesti kivikautinen kvartsi-iskos löytyi vaaleasta kerroksesta ja välittömästi sen alta.

Sorakuopan reunalta löytyneiden kvartsi-iskosten opastamana kaivettiin sitten alue I (liite 3). Humuksen alta paljastui

taas vaalea huuhtoutunut kerros (5-10, paikoin 15 cm) ja sen alta ruosteen punertama jonkun verran kivinen karkea hiekka, jota oli n. 5 cm:n paksuudelta. Lähes kaikki kvartsiesineet ja -iskokset löytyivät vaaleasta hiekkakerroksesta, vain jokunen sen alta punertavasta hiekasta. Tämän alla ollut lohkarainen moreenimaa näytti olevan löydötön. Pääosa kvartseja löytyi alueen I länsiosasta ja ruuturivin A kvartseista niinikään rivin länsireunasta. Näin ollen näytti rikkain alue sijainneen alueen länsipuolella, jossa maa oli ilmeisesti ollut soranoton kannalta edullista, koska vain pieni kieleke oli säilynyt kuopan ja joen välissä. Tämä kieleke kaivettiin alue II:na.

Alue II (liite 4). Humuksen (n. 5 cm) ja 5 cm paksun vaalean hiekkakerroksen alla oli taas 5-10 cm paksultti tällä kertaa kivetöntä ja hienompaa hiekkaa. Sen alla oli jälleen moreenia. Runsas kvartsimäärä löytyi vaaleasta hiekasta, jokunen myös punertavasta.

Alue III (liite 5), joka kaivettiin edelleen länteen, osoitautui löydöistä köyhemmäksi kuin alue I. Vaalea kerros (n. 5 cm) oli kivinen, samoin punertava hiekka, jota oli täällä vain 2-5 cm paksultti. Ruudussa B:2 punertavassa hiekassa näkyvät tummemmat läiskät saattavat olla heikkoa palomaata, hiiltäkin näkyi jonkun verran.

Kaivausalueen tulosten perusteella lienee asuinpaikan rikkain osa sijainnut kaivausalueen II kohdalla ja tuhoutunut soranoton yhteydessä. Alueesta I itäänpäin se ei enää jatkunut, sen osoittivat tästä n. 10-30 m:n päähän kaivetut pienet koekuopat, joissa maaperä heti humuksen alla oli löydötöntä moreenia.

Noin 180 m:n päähän koeojasta I etelään kaivettiin sorakuopan reunaan koekuoppa II, jossa maaperä oli samanlaista kuin koeojassa. Kuopasta, jonka koko oli 4 m², löytyneet neljä kvartsi-iskosta saattavat olla rouhiintuneita soranoton yhteydessä.

Löydöt käsittivät ainoastaan kvartsiesineitä ja -iskoksia, kiviesineitä tai keramiikkaa ei siis löydetty. Liesiä tai muita kiinteitä muinaisjäännöksiä ei myöskään tullut esiin.

Tilastollinen katsaus löytöihin:

	koeoja	alue I	II	III	koekuoppa	yht.
kv.esin.	3	66	48	5	-	92
kv.-isk.	34	1169	111	18	4	1336

Vaakitus:

Koeoja I:ä vaakittaessa käytettiin kiintopisteinä kantoa, kp 1:ä (merkitty liitteelle 1). Kajaani Oy:n kiintopisteen HT 19 10 (125.093 m ymp.), joka sijaitsee Kiehimänjoen itäranalla koeojasta I noin 300 m etelään, mukaan sen korkeudeksi saatiin 129.12 m ymp. Kaivausalueen kp:n (kp 2, kanto) korkeudeksi saatiin 129.44 m ymp. Koekuoppa II vaakittiin suoraan kiintopisteeltä HT 19 10 ja sen korkeus on 128.30 m ymp.

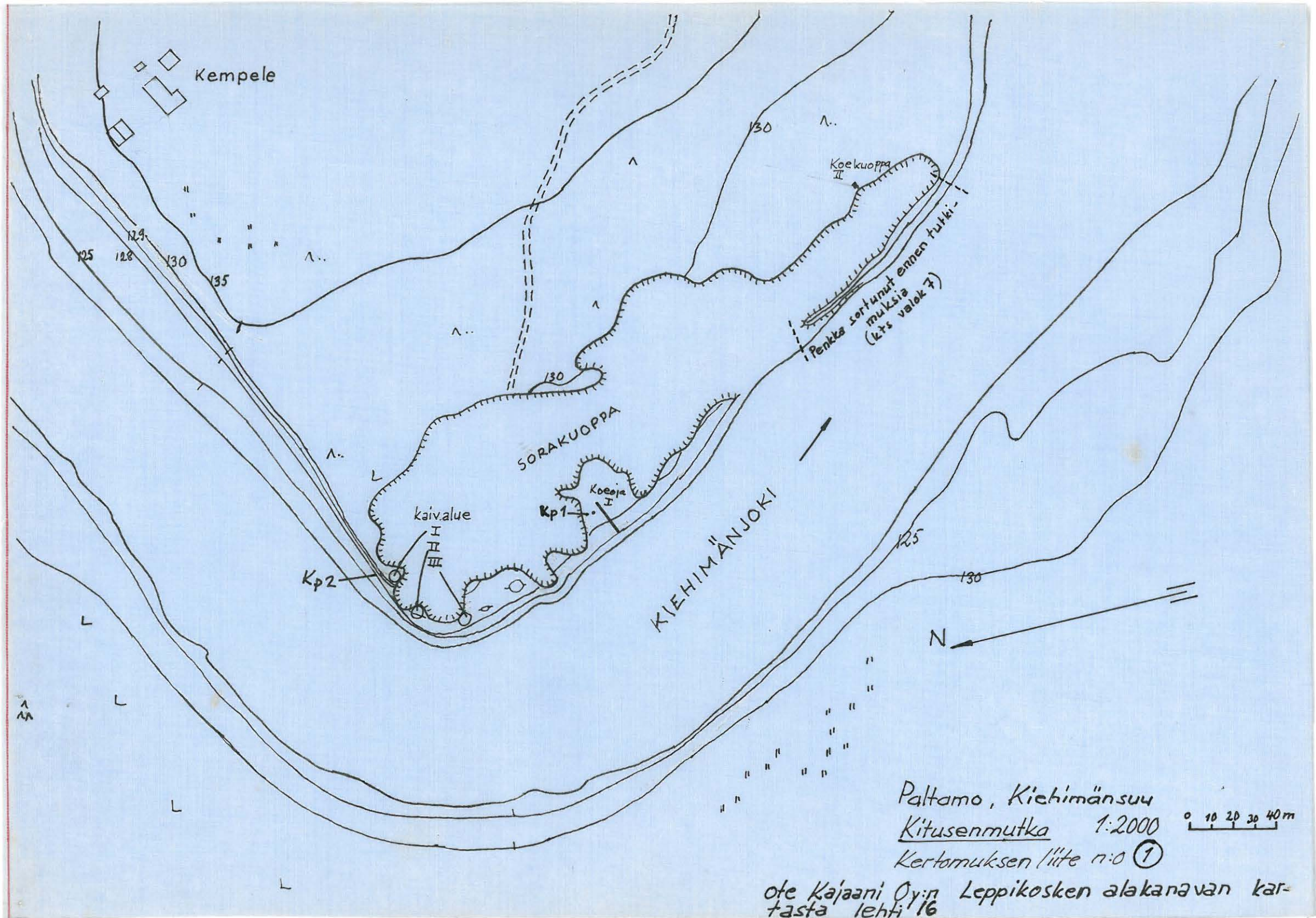
Asuinpaikan alarajaa ei voitu määrittellä ; se oli sortunut Kiehimänjokeen.

Yhteensä kaivettiin Kitusenmutkassa 86 m²:n laajuinen alue.

Helsingissä toukokuun 12. p:nä 1962

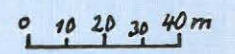
Ari Siiriäinen

Ari Siiriäinen, fil.yo.

Paltamo, Kiehimänsuut

Kitusenmutka 1:2000

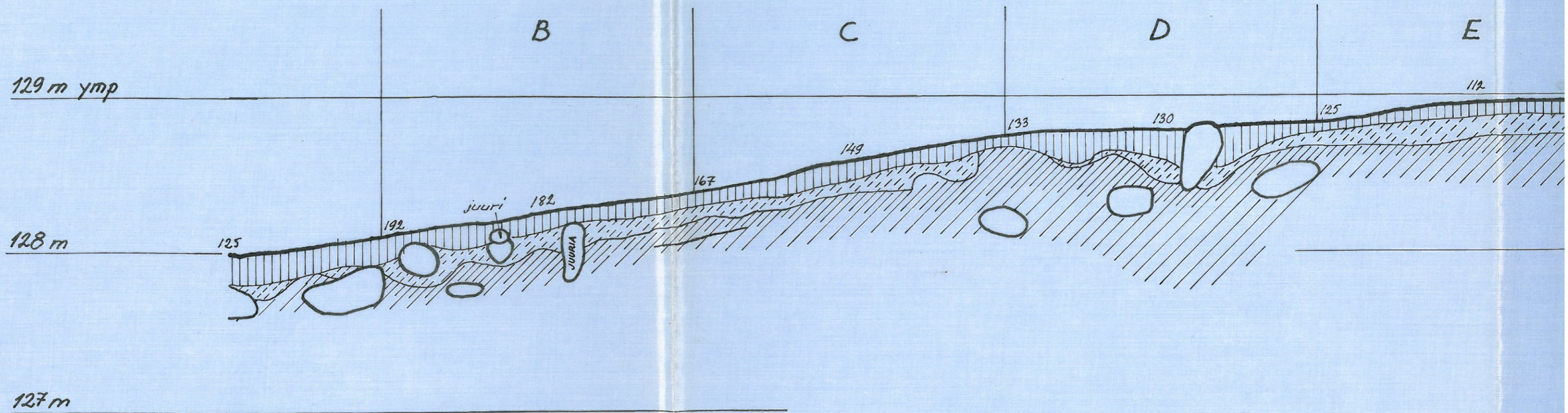
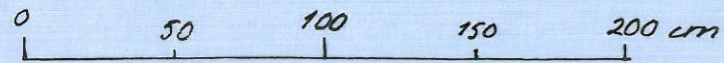
Kertomuksen liite n:o ①

ote Kajaani Oy:n Leppikosken alakanavan kartasta lehti 16

Paltamo Kiehimänsuu Kitusenmutka
A. Siiriäinen 1961

Koeojan I pohjoisseinä 1:25

kp = kp 1 = kanto = 095 = 129.12 m ymp
kertomuksen liite n:o ②

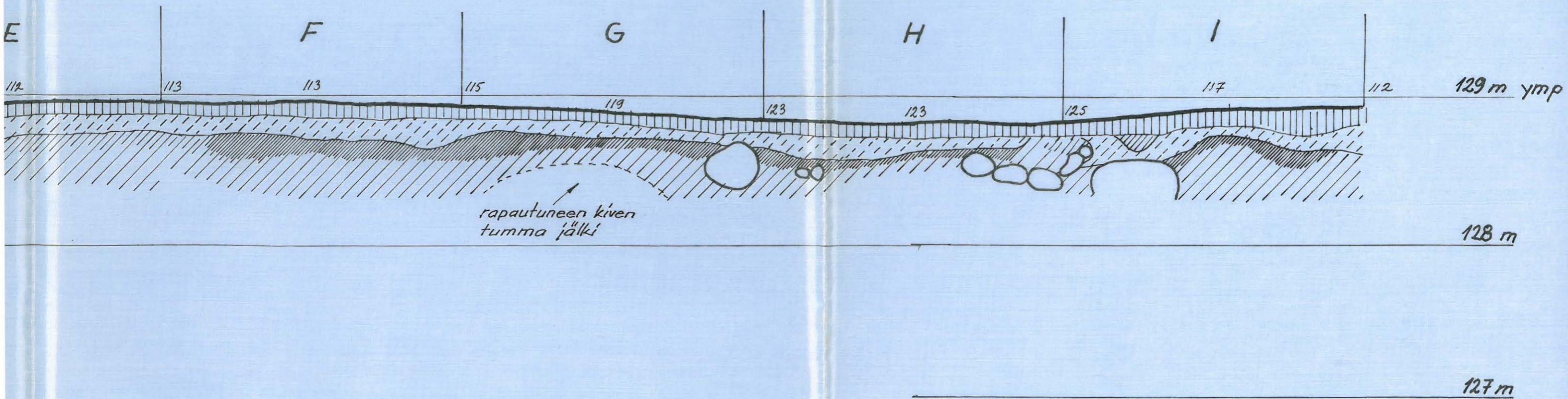

uuhtoutunut hiikkakerros

ruostehiekka

iekka

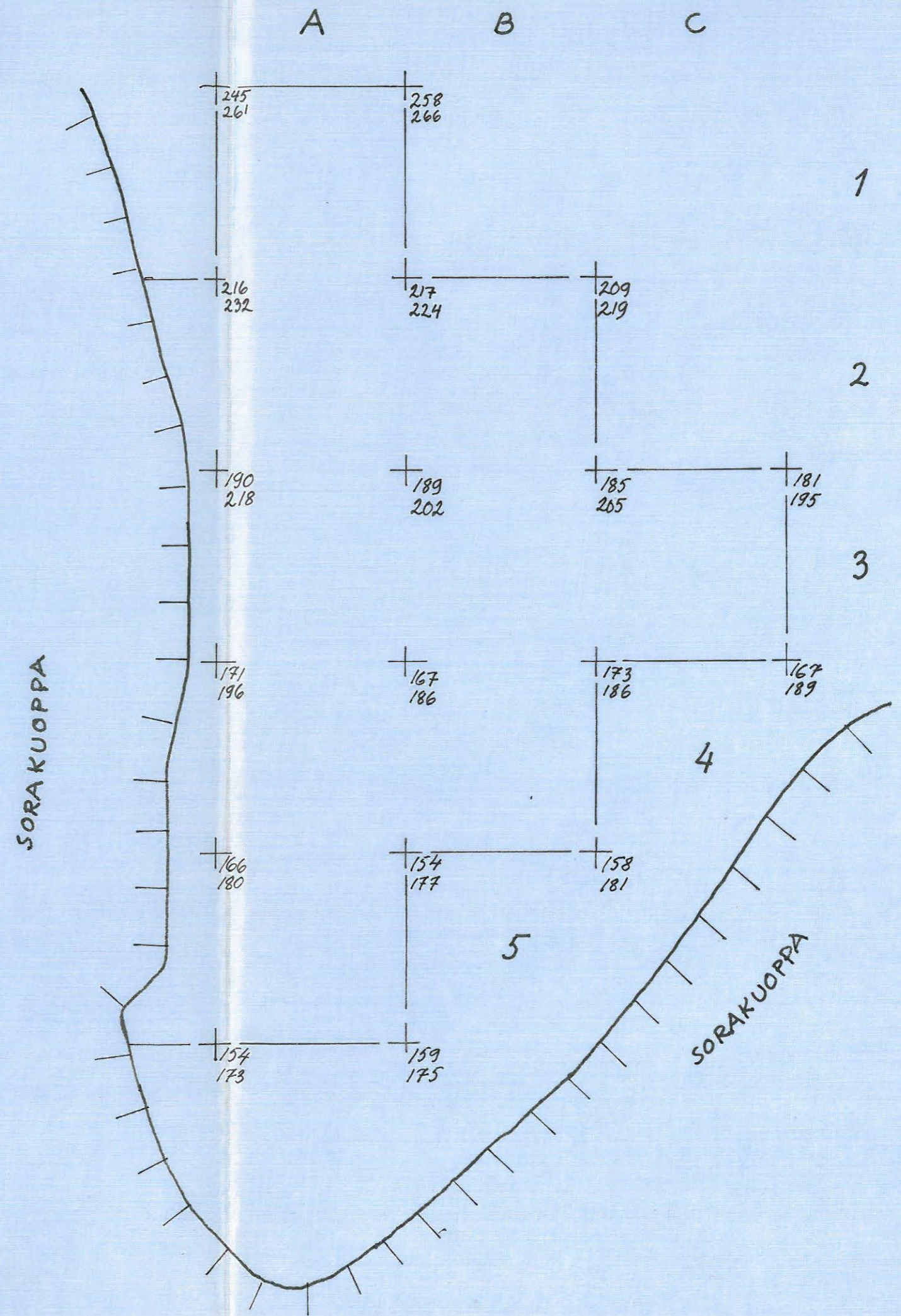
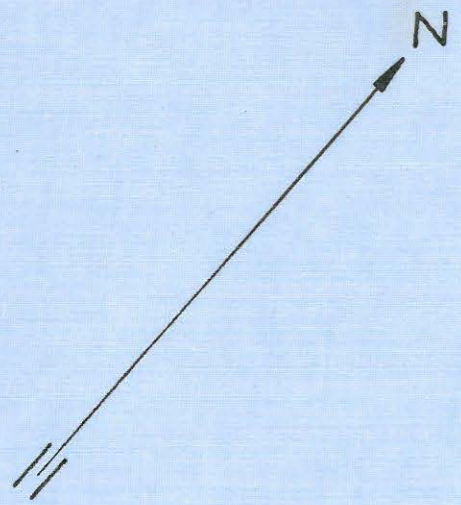
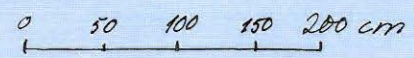
erran ruostepitoinen karkea hiekka (sora)

Paltamo Kiehimänsuu Kitusenmutka
 A. Siiriäinen 1961

Kaivausalue I 1:50

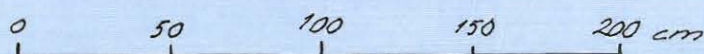
kp=kp 2=kanto = 230 = 129.44 m ymp
 kertomuksen liite n:o ③

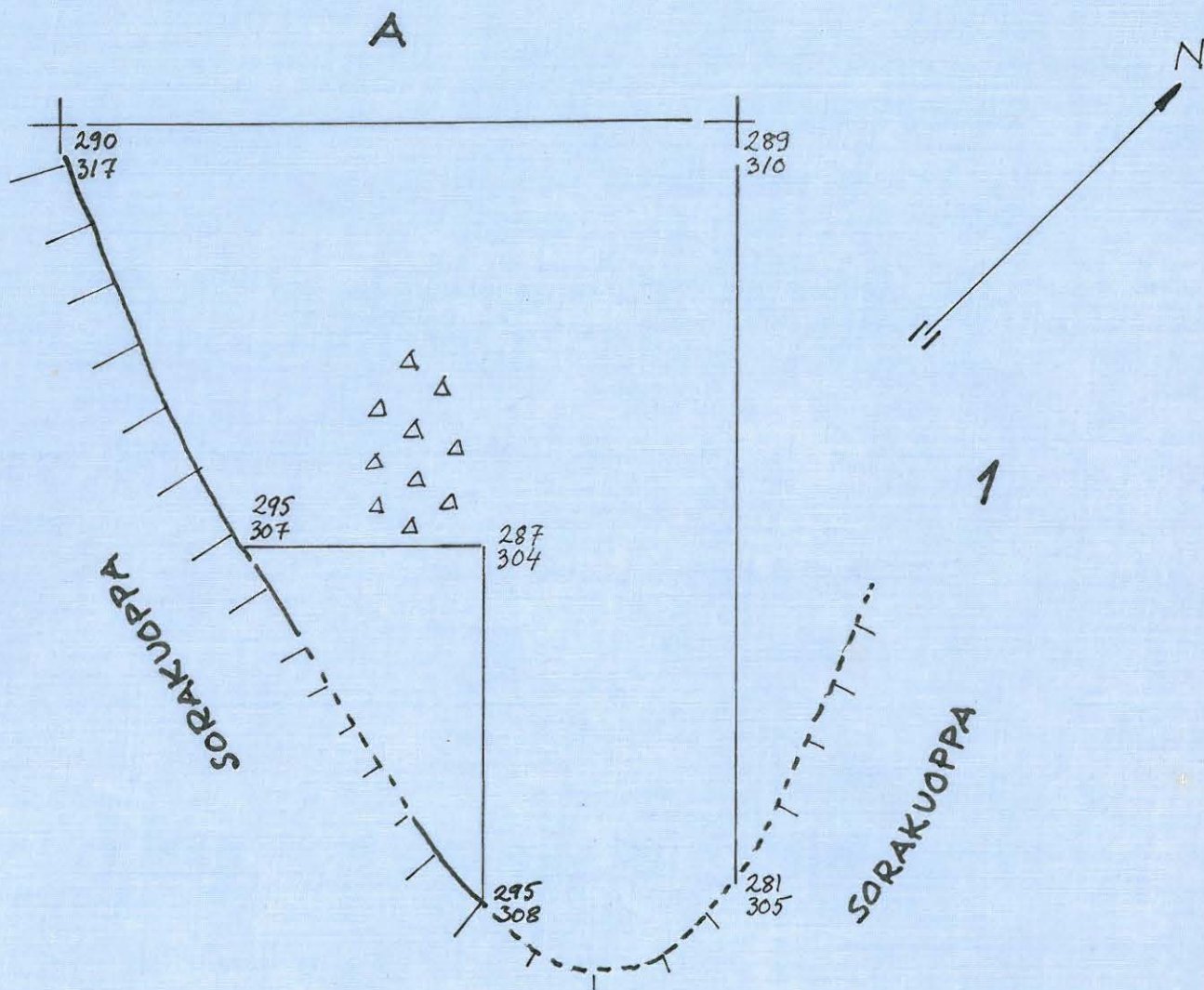
Paltamo Kiehimänsuu Kitusenmutka
 A. Siiriäinen 1961

Kaivausalue II 1:25

kp = kp 2 = kanto = 230 = 129.44 m ymp
 kertomuksen liite n:o (4)

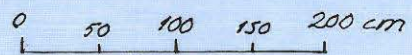
△△ runs. „kvartsia“

Paltamo Kiehimänsuu
 Kitusenmutka
 A. Siiriäinen 1961

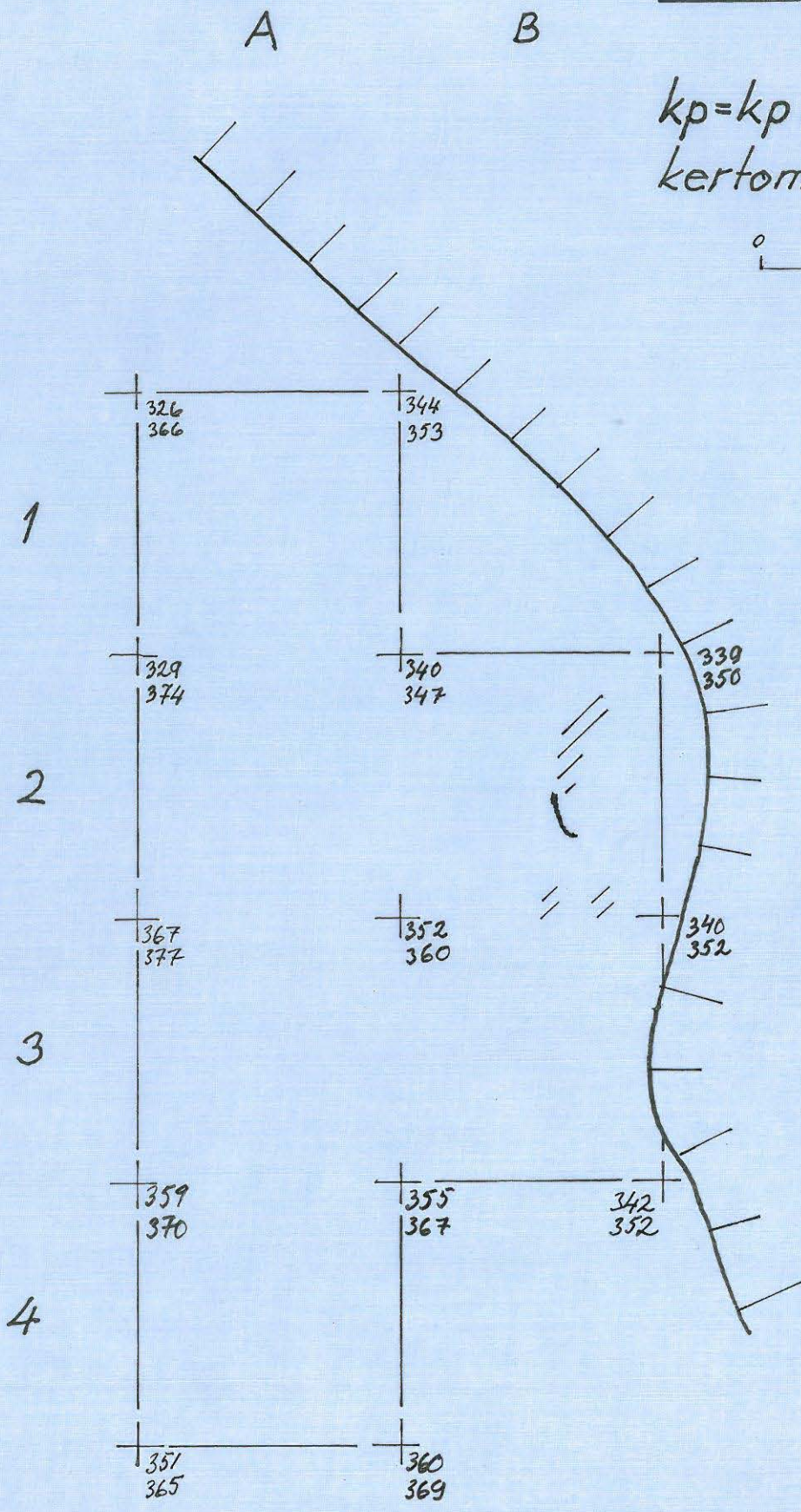
Kaivausalue III 1:50

kp=kp 2=kanto = 230 = 129.44
 kertomuksen liite n:o ⑤ m ymp

/// hyvin heikko punamaa

⌒ hiiltä

Paltamo Kiehimänsuu Litusenmutka

f. 25786

f. 25787

3. f. 25788

Kuvat 1-3. Panoraamakuva kaivausalueesta, kaakosta. Törmän takana virtaa Kiehimänjoki.

Kiehimänsuon törmää koojan I kohdalla. Kuvattuuna koillisesta.

4.

f. 25789

Valok. A. Siiriäinen 1961

Pattamo Kielimänsuu Kivuseennutka

f. 25790

Kojoja I, ojan länsi-
päästä kuvattuina

f. 25791

Kaivausalueet I ja II
etelästä käsin

f. 25792

Kuva kojojan I luo-
ta Kielimänjokea alas-
päin (kaakkoon). II =
koekuopan II paikka